

Годшња претплата: за чланове Матике 24 дин.,
за нечланове дин. 36.
Писма и новач слају на адресу:
Шибеник, поштанска преграда бр. 30.

Шибеник 31. Августа 1934
БРОЈ 202. ГОДИНА VI

Влашник - Привредно-културна Матика за Сјев. Далмацију -
Уредник PAVLE ZELIĆ
Телефон бр. 94. - Број бок. таблица 38. 243.

Ко је и што је Матица?

Од стране противника Матике често се поставља питање — увијек пред добронамјерном и непосвећеном публиком: „Ко је Матица и што је она урадила?“ Иза овог опћенитог питања, гласно постављеног, стоји увијек читав низ посебних питања, која се из тактичких разлога шапућу, а која гласе: Гдје је тај народни посланик који за Матицом стоји или је из њене организације изишао? Гдје је сенатор који има њену легитимацију или она његову? Гдје је општински начелник кога је она изнијела? Или, гдје су Матици паре да, у недостатку свега тога, ипак људима улије решпект? Гдје ли јој је организација која је кадра да под заставом, уз бурне манифестације или демонстрације, промаршује, да се земља тресе и небо пролама? Гдје су културне и привредне организације које носе њено име?

На питање, ко је Матица, ми одговарамо са нашим годишњим скупштинама и питамо: која је то организација у Сјеверној Далмацији, која може да на своје зборове окупи толики број учесника из свих редова нашег друштва и свих интелектуалних професија, а посебно толики број преставника наше интелегенције са седа, са одабраним и напредним члановима нашег тежачког друштва? То питамо, напомињући да се не заборава, како за наше скупштине не агитују ни посланици, ни сенатори, ни начелници; — како ми немамо ни пара, ни положаја, ни протекција, већ својим члановима и пријатељима нудимо дио патње и неравне борбе за идеале здравог дијела људског друштва и наше Отаџбине, не дајући уз те патње баш никакве накнаде осим увјерења: да је слађе и љепше за људство погинути него за срамоту живјети; да је човјека достојније о суву хљебу својих труда са недаћама живота ратовати, него свој образ за масне залагаје продавати и залагати; да је часније сагорјети

освјетљавајући беспуће живота пониженима и увријеђенима, него запалити своју савјест да би што лагодније корацао стазама свог сопственог живота.

Као што видите, нису то мамци који се бацају у мутну воду и који рефлектирају на „лов у маси“; то су горке понуде које рачунају на морално прекаљене организме, и зазиру од броја по сваку цијену, на коме демагози и шпекуланти заснивају своје планове и рачуне.

А колико је наш број и каква је наша морална снага ми о том никад нисмо говорили, нити имамо потребе; јасније од нас говори бјесомучна узбуна и страх наших противника. Тај страх ће свакако знати да одговори и на питање: ко је Матица?

Друго је питање: шта је Матица урадила? Као на прво — и на ово питање би знали да даду одговор њени противници, само што га они чврсто за себе држе и ником га не кажу. А кад би хтјели да га кажу, да кажу свој искрени, интимни суд о Матичину раду, она би с њим могла бити далеко задовољнија него са својим сопственим судом. Јер њој није до рекламе, њој је до стварних и трајних успјеха, који стоје у сразмјери са њезиним напорима.

Да Матица са том сразмјером није задовољна то није ни чудно ни необично, нити је она то од кога крила. Она је само савјесно узроке тражила и одважно у њих претом упрла пред читавом нашом јавношћу. Њој је постало јасно, да рад на практичном остварењу њеног програма не може да има пуног и трајног успјеха док се претходно не обиљежи њен идејни пут и док се наше друштво не разврста у одговарајуће идејне таборе.

Дискусија на посљедње двије годишње скупштине, децембарска шира конференција и ступци „Гласа“ кроз минулу годину и по дана сувише јасно су показали Матичин идеолошки правац, и она је данас — ако хоћете да допунимо одговор на

О уздржаванју и чишћењу баčава

На жалост наш тежак не чува своје баčве на начин, како смо у првом дијелу чланка описали. Посљедица је тога, да су му све баčве нечисте, па су на тај начин легло свих винских болести, међу којима, дакако, носи барјак оцтикавост-оцкнуче (шпунтин). Код нашег тежака из свих празних баčава заударо оцтена киселина (квасина), а има их, иако у мањој мјери, и иначе покварених: као баčава, у којима је била муфа (блута, брсата); па плеснивих смрдљивих (веташ) и т. д.

1) Оцтикава или квасна баčва чисти се тако, да се prije свега намочи хладном водом. Мање се баčве у ту сврху напуне водом. Након неколико сати излије се вода и у баčву улије вела отопина соде, у размјеру соде од 15 до 20 посто. Баčву с вrelom отопином соде треба добро амо-тamo котријати, па је онда преврћати на једно и друго дно и то више сати; што дужије, то боље. Кад се отопина соде излије, коначно се баčва више пута хладном и чистом водом добро испере. Након тог пранја, баčву треба, ако се у нју неће вино салити, добро оцједити, засумпорати и зачепити.

2) Баčва, у којој је била муфа (блута, брсата) чисти се на исти начин као и оцтикава (квасна) баčва само с том разликом, да је треба још, након пранја водом и содом, испрати и отопином солне киселине (50 грама солне киселине на 10 лит. воде).

3) Плеснива баčва. Баčва не може бити горје замазана, него кад је плеснива. У таквој баčви пуне су дуге плесни и из нје заударо грохан смрад. Ако се то недавно догодило, па је плесан само на површини, онда је чишћење много лакше. Треба баčву разадити, па је добро водом и четком за пранје испрати и тако плесан отстранити. Ако је напротив плесан продрио дубље у дрво, онда се самим пранјем не може ништа постићи, него треба она мјеста у баčви, која су заражена, изблањати до здравог дрва. Након, што је плесан отстранен — или четком, или бланжом — треба баčву добро испрати отопином сumpорне киселине. Нема је у отопини сumpорне киселине 2 посто. Након тога се баčва више пута испере хладном и чистом водом, па коначно, кад се је вода из нје исцједила, засумпора и добро зачепи.

питање, ко је матица — постала један идејни фронт, у који се окупљају људи чији идеали немају ништа заједничкога са њиховим цепом, са њиховим трбухом ни са њиховом званичном и незваничном каријером; људи који су кадри да

У тежким случајевима, кад је најме баčва тако плеснива, те изгледа, као да је сасвим пропала, препоруча се — након што је била помно изблањана — чишћење размућеним кlorовим vapном у води (500 грама klorова vapна на 100 лит. воде). Након тога ваља баčву испрати отопином соде од 10 посто, па затим и отопином сumpорне киселине, у којој нека је сumpорне киселине 2 посто. Коначно треба ју више пута испрати хладном и чистом водом, па је након што се исцједила, добро засумпорати и чврсто зачепити.

Приређивање баčве за бијело вино ако је у нjoj prije било crно. Ако се таква баčва не очисти како треба, бијело вино ће у нjoj попримити рузичасту боју. Неће бити ни crно, ни опол, ни бијело, него ће више сличити оној води, којом су се испрале баčве crног вина. Бијело вино ће се на тај начин покварити и сваки ће га бољи трговац одбити, или, ако га и купи, платиће га много јефтиније, него ли вино без mane. Баčва crног вина припремља се за бијело тако, да се, након што је с нје отућен стрљ, испере отопином солне киселине. У отопини нека је солне киселине 5 посто, а вода нека је вела. Након тог пранја треба баčву испрати отопином соде од 10 посто, па је коначно више пута добро испрати хладном и чистом водом; оцједити је, засумпорати и чврсто зачепити.

Нова баčва. Као што покварена баčва може вино да поквари, поквариће га исто тако и нова баčва, ако није била приредена, па ће се у вину осјећати укус по дрву (дузи), а то је, како је познато, веома неugодно.

Нова се баčва може да приреди за вино на више начина. Ево једнога: на 100 литара кипеће воде узпе се 15 до 20 кг. соде. Овом коликошом отопине може се испрати баčва 12 до 15 хл. Чим се улила кипећа вода, баčва се добро зачепи и амо-тamo котрија једно 20 минута, па онда преокреће сад на једно, сад на друго дно. Такво се пранје обавља према потреби 2 до 3 пута. Први пут је вода након пранја тамна смеђа (crна), други пут је бистрија, а трећи мора бити потпуно бистра. Неки обичавају то пранје употребити тиме, да баčву након свега тога, још исперу и отопином сumpорне киселине (1 лит. сumpорне киселине на

стоје усправно и онда кад су им кичме пребијене и који не савијају своју шију пред никаквом силом, кад је она лишена моралних основа и мотива наше заједничке, срећније будућности.

Ето, то је Матица.

70 lit. vode. I u ovom slučaju trebaće bačvu na koncu više puta isprati hladnom i čistom vodom, zatim je dobro iscijediti, zasumporati i čvrsto začepiti.

Solnom i sumpornom kiselinom treba oprezno postupati, navlastito sumpornom. Ne smije se nikad voda u sumpornu kiselinu ulijevati, nego obratno: kiselinu u vodu. Inače bi se radi prskanja, koje u tom slučaju nastaje, mogla lako dogoditi nezgoda.

Iz svega, što je ovdje navedeno i nabrojeno, svakome je dakle jasno, da se od zanemarivanja vinskog suda imade samo štete. Šteta je ogromna, jer kad se težaku, koji se i inače bori s raznim poteškoćama, još i vino — njegov glavni proizvod — pokvari, on je uništen. Vino se kod nas u glavnom kviri zato, što se ne pripravlja, niti njeguje razumno i što se čuva u sudu, koje je bilo slabo, ili nikako očišćeno. Naša vina se neće kvariti, premda je naše podneblje toplo i podrumi nam ništa ne vrijede, ako tim prilikama budemo prkosili razumnim radom, jer je jedino u tom radu ključ svega. Zato nek se naši vinogradari manu rdava posla, neka prigrlje napredan rad. Tako će im otpasti svaka muka, koju im nameće nečistoća suda, a što je glavno, oni neće nikada imati u svome podrumu pokvarenih vina. O. I.

Napomena uredništva: Ovo lijepo i vrlo jasno uputstvo o čuvanju i pripremanju vinskog suda napisao je naš odlični vinar-ski stručnjak g. Oskar Iton. Preporučuje-mo čitaocima da sačuvaju ova dva broja lista koji sadrže uputstvo. — Ovom prilikom ponavljamo raniju svoju napomenu da svaki broj lista treba sačuvati i označiti važnije napise koji čitaocima mogu zatrebati. To naročito vrijedi za stručne napise iz raznih područja, kao i za pitanja i odgovore.

Između Rusije i Japana — nije daleko do rata. Spor je nastao oko Mandžurije i istočnokineske željeznice. Ovaj spor odavna tinja, a sad je, regbi, počeo da izbija plamen.

Na obim stranama rusko-mandžurske granice vlada grozničava vojnička priprema. Na mandžurskoj strani podižu se bodljikave žice i mitraljeska gnjezda. U Harbinu, Cikiraru i Činčinu završavaju se najvećom žurbom velike bolnice, koje su tu skoro podignute.

Što se tiče ruskih priprema, putnici koji stižu u Harbin iz Vladivostoka javljaju da život u ovoj luci potječa na život koji je vladao za vrijeme svjetskog rata u engleskim ratnim lukama. Ovdje se vrše velike pripreme za rat na kopnu, vodi i u vazduhu.

Bugarska vlada je odlučila — da konačno obračuna sa čuvenom banditskom organizacijom Makedonstvujuščih.

Već dalje se vrše hapšenja, zapljene imovine, zapljene oružja, novca po bankama i tako dalje. Zajedno sa ovima vlada je odlučila da istrijebi i komuniste, kako bi sasvim zemlju očistila od rušilačkih elemenata.

Душан С. Лакић, учитељ

Буковица и Буковчани

II) Буковчани

Као што је и напријед речено: чим је Аустрија по други пут заузела Далмацију, с увјерјењем да само њој ова покрајина треба вавда да припада, постарала се је да ново добијену покрајину не просвјетљује и културно не подиже, већ строгошћу народ потпуно да дисциплинује, и с тим га силом учини вјерна држави.

Овај се је поступак дао лакше примјењивати у крајевима ближе мору, које је била још млетачка република током времена дисциплиновала, него у забаченим вагорским крајевима, гдје народ није осјећао особиту јачину млетачке строгости, зато што република на све тамо

ПИСМА И ДОПИСИ

Кистање, августа

Сабор код манастира Крке. — Професор Холандског Универзитета у манастиру. — Мушкарци на слави са соколским обиљежјима.

У манастиру Крци код Кистања празник Преображења, као дан завјета и ман слава, окупио је мноштво народа из ближе и даље околине, па чак из Лике и Босне. Читаве поворке, у шароликим ношњама још увече самог слава, кретале су се према манастиру, у који су стизали у први сутон, и на глас звона који се разлијегао по чаробној ували и клисурама ријеке Крке, сви ови поклоници нашоше се у храму божјем, слушајући свете вечерње молитве и дивне поуке ман. старешине. Послије чега сав народ вечерујући у пространој ман. трапези нашао је коначишта у манастирским одајама и дворшћу. На сам дан слава, број поклоника био је највећи, и ова је света задужбина, била препуна побожног народа, који је отстај о цијелу службу Божју на којој је бесједио г. Стево Вујасиновић, парох у Белини, величајући српске манастире, који су играли у прошлости значајну улогу у нашем народу. За вријеме софре, на којој су сједили многобројни приложници, устао је ман. старешина, г. Никодим Опачић, који се на врло лијеп начин захвалио приложницима, споминујући овај стих из народних pjesama: „Није бабо расквесао благо....“ Народ гледајући ову задужбину, коју су и сами Немањини помогли у њеном оснућу, повсман је што се данас диже у славу божју и част роду, и радује се што и сам доприноси, да се уста и даље одржава. На крају г. старешина, споменуо је, духовног старешину, Госп. Епископа, који је духовно најближи овог скупа, и као оног који прати све духовне појаче нашег народа, и који улаже много труда и бриге за корист манастира, цркве и народа, на што је народ свесрдно клицао: „Живео наш Владика.“ Уз звоњаву звона, народ се почео разбјежавати из св. обитељи, носећи са собом најљепше утиске са овог слава, а сви скупа оушевљени, са новим старешином и његовим корисним радом по ову св. задужбину.

У манастиру, од назад неколико дана, налази се чувени професор универзитета из Лендена (Холандија) г. Ван Вејк, који је дошао да проучава манастирски патарик (пи-

сања св. отаца). Од стране управе манастира истоме се указује свака пажња, те г. професор износи најљепша признања манастиру и браству, што иде на част онима, који се према овако ријетким странцима опходе, и на тај начин допринашају, да се лијеп глас о нашем народу и нашим вјерским установама ван наших граница зна и чује.

Пролазећи кроз Кистање, упада у очи како многи сељаци учасници слава, имају на себи соколска обиљежја: слетске и друштвене значке, оваку жупе, друштва и сеоске соколске чете. Већина ових, чланови су сокол. чете Рупе (у скрадинској општини) која је основата настојањем управе соколског друштва - Кистање, а нарочито пожртвовањем учитеља г. г. Владе Корије и Владе Мартића, а која је чета најбројнија од свих осталих у реченом друштву. Н. К.

Скрадин, 26 августа

Posjeta Vladike Irineja. — Данас је clo dan boravio u Skradinu vladika preosv. g. Dr. Irinej Đorđević, u prvoj zvaničnoj posjeti skradinskoj crkvi i općestvu. Varoš je osvanula u svečanom ruhu sa zastavama i čilimima na prozorima. Vladika je sa pratnjom stigao u 8 i po sat. Pred crkvom ga je sačekalo okolno sveštenstvo sa pravoslavnim građanstvom Skradina, na čelu sa pretsjedom crkvene opštine g. Urošem Dragišićem i opć. načelnikom g. Nikom Dragišićem.

Svečanoj arhijerskoj liturgiji prisustvovalo je svo pravoslavno građansko Skradina. Vladika je održao snažnu i toplu besjedu, koja je ostavila dubok utisak na prisutne.

Poslije službe Božje priređen je svečani ručak, na kome je, pored oduševljene Vladicine Zdravice kralju, govorio još i načelnik g. N. Dragišić koji je uputio srdačan pozdrav Vladici, zatim mjesni paroh O. Vene Kukulj, a potom ugledni skradinski građanin g. Dr. Kosta Dobrot. Nakon ručka nagrnulo je u salu narod da izblížeg vidi vladiku, pa je tom prilikom preosv. Vladika održao odlučnu, vrlo značajnu besjedu o slozi, saradnji i revnosti svih slojeva našeg društva, na čuvanju naših narodnih svetinja.

Poslije podne Vladika je, u pratnji gotovo cjelokupnog pravoslavnog i građanstva, obišao varoš, staru crkvu popeo se do crkve sv. Petke gdje je

strogoг рачуна ни с једне стране, а нарочито дж су Турци били господари Лике. Но кад је Лика послје потпала под Аустрију, а иза један вијек исто тако и Буковица, постарала се је нова управа, ради реда и мира у својим земљама да потпуно сувбије и укине овај кров дуго вријеме настала грабежљиви обичај по Буковици. Е, али то није ишло лако. — Како је сбичај настао кров дуже вријеме, то се он кроз кратко вријеме није дао ни укинути. Требало је до његова укидања много времена и да пане много глава, кслико од пушчаног врна толико по тамницама.

У другој половини деветнаестог вијека било је по Буковици због непокорности аустријској властима много одметника (хајдука), који су

Slučaj Madiraca-Prostran

Uredništvu »Glas«

Šibenik

Čest mi je umoliti uredništvo da u idućem broju svoga lista izvoli donijeti ovu moju izjavu:

U dvobroju 176-177 „Glasa“ od 4. januara 1934. god. izišlo je moje otvoreno pismo, upućeno Primorskoj finansijskoj direkciji, Sreskom sudu u Biogradu n/m i Poreskim upravama u Biogradu i Benkovcu. U tom pismu ja sam se uzgredno dotakao i ličnosti g. Ctre Madiraca, sudije pomenutog suda, s jednim pasusom u kome se kaže, kako je g. Madiraca s mojim roditeljima razgovarao »na način kakvim je sa Morlacima razgovarao kakav Madiraca koji je pred tri vijeka sudio u ime prevedrog Principa«.

Ovaj pasus g. Madiraca je shvatio kao aluziju na njegovo patriotsko osjećanje i njegovu korektnost kao sudije i kao čovjeka. Odlučno izjavljujem da to nije bila moja namjera ni onda ni danas. Iako g. Madiracu nisam lično poznao, ja sam o njemu imao najbolje informacije i kao patrioti i kao sudiji i kao čovjeku.

Ovdje se naprotiv radilo o jednoj čisto namjernoj sugestiji, koja potiče iz stanovišta odavna poznatog čtaocima »Glasa«, a po kome stanovištu intelektualni red našeg društva, bez obzira na profesije, treba da, preko onoga što od njega traži njegov zvanični položaj, vrši među narodom svoju nezvaničnu, mi je zovemo — građansko-vasp'nu ulogu. Shvaćanje koje vlada u našem društvu, a koje ulogu inteligencije ograničava samo na striktno — ma koliko savjesno — vršenje svoje zvanične dužnosti, po ideologiji koju zastupa »Glas«, zastarjelo je i nedemokratsko. Tako i nikako drukčije imaju se shvatiti moje riječi!

Šibenik, 11 jula 1934.

Prot. Stevan Prostran

lično održao pomen skradinskim pokojnicima.

Pred večer je vladika sa pratnjom, uz oduševljene poklike naroda, proslijedio za Kistanje. K.

Kistanje, 27 avgusta.

Prolazak vladike Irineja. — Na putu za Manastir Krupu preosvešteni vladika gospodin Dr. Irineja svojom pratnjom konakovao je počas u manastiru Krci. Na prolasku za manastir vladika je svratio na molban u kistanjskoj crkvi. Iako je ovo bila nezvanična i slučajna posjeta, pred crkvu se sabralo sve građanstvo Kistanja u sretanje vladice. Ispred građana istupio je načelnik opštine g. Dr. Vujasinović

хајдуковали чак и по више деценија Ваља истаћи да узрочи овом одметању нијесу били национална борба, већ какова ситуација ствар, највише краја.

Као чувенији хајдуци су били: из Карина Михајло Лончар, Никола Радека и Дмитрак Драча; из Крушевца Вркић Пере; из Билишана Томаја Олућ; из Мушковаца Јован Чавлић, а у Кистањској Крајини као најчувенији Јован Кутлача.

Ови су хајдуци већином љета проводили по личким и западнобосанским планинама и тамо пљачкали, а кад би настала зима онда би дошли да зимују у својој Буковци или још ниже у приморју код повнатих пријатеља. Својом народу већином нијесу ништа влачили. Једино би им по гдјехо

i kratkom oduševljenom susretom pozdravio vladiku: — U ime kršne, siromašne, ali junačke Bukovice, u ime ovog našeg dičnog kraja — reče otprilike g. Dr. Vujasinović — u kome se čuvaju zdrave narodne tradicije, u kome još nisu pogažene naše starinske rasne vrline ljudstva i poštenja, u ime kraja koji je uvijek znao da visoko cijenj zasluge svoje crkve, svojih pastira i arhipastira koji su kroz sva teška vremena naše prošlosti visoko nosili barjak narodne svijesti i ljudske savjesti, pozdravljam Vaše Preosveštenstvo. Pozdravljam Vas za ne manje ljubavi i radosti no što je narod naš u prošlosti pozdravljao vladike, svoje uže domorodce, s' nove ovih krševa: Simeona, Stefana i Nikodima, kao što ste i Vi, svojim trudom i pregaranjem već dovoljno dokazali, da vam ovi naši krševi jednako na srcu leže kao da ste iz njih ponikli.

Uz gromke poklike „Živio!“ Vladika se srdačno rukovao i poljubio sa g. Drom Vujasinovićem a potom ušao u crkvu, gdje je sav narod saslušao svečanu službu „molbana“, iza koje je preosv. Vladika improvizovao divnu besjedu.

Na polasku u manastir Vladika je burnim poklicima bio od naroda pozdravljen.

Sutradan, na prolasku za Krupu preosv. Vladika je sa pratnjom svratio u dom g. Nike Jankovića, da pohodi bolesnog protu g. Trbojevića. D.

Конгрес и скупштина Главног Савеза српских земљорадничких задруга

На дан 27, 28 и 29 септембра ове године одржаће се у Београду конгрес и скупштина Главног савеза српских земљорадничких задруга. — Том приликом ће се прославити и четрдесетгодишњица задругарства, пошто је прва земљорадничка задруга основана 1894 године.

27 септембра ће се посветити око 500 задружних застава и подијелити награде најбољим задругама. Награде ће се дијелити у справама, а само из фонда енглеских задруга подијелиће се спарава у вриједности око 400.000 динара. — Задругари који имају 30-35 година задружног рада добиће повељу и сребрну значку, а задругари од 35-40 година, повељу и златну значку.

28 септембра одржаће се специјалне конференције, а

29 септембра скупштина Главног савеза српских земљорадничких задруга.

Очекује се долазак страних гостију и страних делегација и број задругара који ће надмашити све досадање конгресе.

Имуњини из народа ислекао по које бравче кад би снн кроз Буковицу пролазили или одио поруку у приморје да им уцијењени пошаље поручену количину вина. Зато народ о њима и данас радо говори, а нарочито старији људи.

Чује се и данас покаткад која стих о њима, као :

„Вино пије Драча и Кутлача,
Кад имаду и другоме даду,
Кад немаду Скрадњани знаду“.

Или о опису појединих :

„Дмитар Драча од села Карина
Румени је него чаша вина,
„Вркић Пере пауново перје.

„Два Драгаша два драга камена.

Исто тако :

„Никола Радека дика од хајдука.

Народ спомине чешће и ону о бјегству Дмитрака Драче из дарске тамнице овако :

Једна културна манифестација у Бос. Грахову

Акција за подизање Народног дома „Гаврило Принцип“. — Акцију воде школовани синови Грахова који живе изван њега. — Посјета сарајевске групе Граовљака свом родном мјесту. — Оснивање подбора друштва „Крајишник“.

По унапред утврђеном програму стигла је сарајевска група наших Граховљака, њих око двадесет на броју, 18 овог мјесеца, у циљу да у Грахову оснује пододбор друштва „Крајишник“. Групу је предводио уважени старина, протојереј г. Никола Скакић. Дочек је био пун срдачности и одушевљења, као што може да буде, кад једно мало и скромно, забачено мјестанце, дочекује овако лијепо киту својих школованих и просвијешћених синова, па још кад они не долазе у обичну посјету, већ кад својим моралним и материјалним жртвама преузимају на се бригу око сретније будућности свог ужег завичаја. — „Ма куд ме моја дужност и мој позив повео, никад ја нећу заборавити своје родно мјесто, наше драго Бос. Грахово!“ — Тај усклик дигао је са усана свих наших драгих гостију уважени старина г. Скакић.

Најдирљиви момент био је кад наши старци, већином усташе из босанско-херцеговачког уставка приступаху сиједом протојереју и, цијелујући му десницу, одаваху много благодарности сиједоме старини на утјеху при страдањима за вријеме скорашњег непријатељског зулума. Дирљив је момент био и тај када је овдашње становништво у кругу Граховљака уповнало и још једног драгог госта, г. Саву Надбантића, банског надсавјетника у Сарајеву, који је у години 1914 био старшина испоставе у Босанском Грахову, и овдашњем становништву био једина утјеха, заједно са сада сиједим протојерејем Николом Скакићем. У кругу наших Граховљака нашао се и љубитељ нашега Грахова, мјеста дичне босанске крајине, мјеста соколског гнијезда, г. др. Богољуб Видовић, народни посланик за срез Босанску Градишку који је такођер син наше крајине. С њима је дошао и г. Милан Карановић, кустос државног музеја у Сарајеву кога је такођер интересовало наше Бос. Грахово, и гудуре у Црним Потоцима које су у непосредној близини самога мјеста.

Сутра дан освану правник Христова Преображенја. Свечана служба Божја почела је у 10 сати, а

службо је часни старина прото Скакић са мјесним свештеником г. М. Арежином. Овај потоњи одржао је мноштву народа који је пред вратима храма стајао дужу правничку проповијед, а за тим се испред цијелокупног становништва парохије босанско-граховске најљепше захвалио нашим гостима и зажелио много среће и успјеха у наумљеном послу и раду друштва „Крајишник“ за подизање „Дома Гаврила Принципа“ у Босанском Грахову, где би се имале да смјесте све просвјетне, хумане и културне установе нашега мјеста. За тим је свештеник г. Арежина прешао на услуге које су у вријеме непријатељског зулума заједно са нама јадали и чемерили, и за бољим данима удисали. Дошли су да виде плод својих ондашњих племенитих труда, дошли су да данас нашу радост и наше весеље увеличају, као што су прије двадесет година ублажавали нашу тугу и тешки бол“. Народ их је на то поздравно громким „живјели!“ Послије службе божје одржан је свечан парастос покојном Гаврилу Принципу, којом приликом је прото г. Скакић одржао врло лијепо бесједу. Након свршетка гости су, заједно са представницима мјеста, упутили се у кућу г. Миљкане Арежине, општинског начелника на заједнички ручак. За ручком је присутне поздравио прот. г. Н. Скакић, а затим председник општине г. Миљкан Арежина најљепше се захваљујући на племенитом потхвату који су наши мили гости започели, те изјављујући да ћемо и ми сви скупа најобилније схватити тај племенити гест. Затим је дигао чашу свештеник г. Момчило Ђујић, парох у Стрмици, и захвално се свима и поздравно присутне родитеље покојног Гаврила Принципа, који су нас тужном, али часном и славном успоменом свога сина-јунака данас и саставили на овоме мјесту. Затим је подигао чашу бански надсавјетник г. Саво Надбантић и захвалио се Граховљацима мјештанима на дивном дочеку, радујући се да види овако велике пожртвовање које друштво „Крајишник“ започело. Затим се захваљује свештенику г. Мили Арежини на лијепој бесједи и цркви. Дотиче се и прилика у го-

дини 1914, па многим изазива суве на очи. Послије г. Надбантића говорио је син наше дичне крајине г. др. Богољуб Видовић, који велича племениту идеју друштва „Крајишник“ и позива цијелокупно становништво Босанског Грахова да озбиљно схвате труд и напор друштва које показује толику љубав према својој родној грудни и захвалност према нашем јунаку Гаврилу Принципу. Иза ручка гости су учествовали у народном весељу.

На вечер истога дана Соколско друштво приредило је своју забаву која је поред гостију из Сарајева била дупке посјећена од стране грађанстаа и околног становништва. Гости је са неколико ријечи поздравио мјесни свештеник г. Миле Арежина захваливши им се на многобројној посјети.

Сутра дан у понедјељак 20 о. мј. под предсједништвом протојереја г. Николе Скакића одржата је скупштина која је такођер била дупке посјећена те на тој скупштини изабран је пододбор друштва „Крајишник“ у Босанском Грахову. У уторак изјутра делегати друштва „Крајишник“ кренули су у Босански Петровац, те Кључ, Мркоњић Град и Јајце да и тамо оснују пододбор, а затим ће у Сарајево одакле ће радити на томе племенитом и идеалном дјелу наше Крајине.

Овом приликом молимо све наше пријатеље и једномишљенике те љубитеље овога племенитог дјела да нам јаве своје адресе ради упустава у сарадњи.

Бос. Грахово, 22 августа 1934.
М. А.

Из коралјско спужварске задруге у Зларину

Коралјскоспужварска задруга у Зларину основана је пред три године. У њеној управи у почетку су водили одлучујућу ријеч претежно ribари од струке и заната. Одмах друге године, сасвим на незадругарски начин, дошли су на управу задруге већином занатлије и људи који нису се бавили ловом коралја, а још мање ловом спужва. Тако се dogodilo, да је у управи, мјесто стручњака, одлучујући урлив имао, и данас има један зидар. Шта то може да значи за једну оваку задругу, то је јасно svakоме ко зна што су задруге, особито овака једна задруга, ове струке, једина у нашој држави.

Rezultati rada tako sastavljeni, ne- стручне управе, sastoje se u ovome: 1. Lanjske godine poslali su tri barke на коралје, и најбољој њеној сезони. Ове три барке тога пута ulovile

Колико су га поштивали сви Срби на Приморју види се из тога што је он био од 1883 њихов посланик на далматинском сабору. Умро је 1895 године и сахрањен у родном селу.

Ко што се из свега напријед написаног о Буковчанима види, они су од свога досељења у давашње своје крајеве мијењали равне туђе господаре (Турке, Млечане и Аустријанце), који се о напредно заосталом народу нијесу старали нити мало у никаковом погледу. Главно је старање о њима било то да су покорни, да држави плаћају порез и да служе у војсци, а за остало све туђинска власт није нити мало хајала.

Због сиромаштва самог краја народ није могао да нешто са-

мостално напредног учини, па су Буковчани зато дочекали своје ослобођење скоро у оној примитивности, како су живјели и њихови старији пред два или три вијека. Тек од ослобођења је народна држава почела водити озбиљнијег рачуна о овом чисто националном и по душевним особинама бистром народу. Буковчани су већ осјетили за ово неколико година од свога ослобођења благодати на разним културним подручјима, а очекују унапријед још и обилнију, и то не да им се даде све готово, већ да и они уз државну или коју другу помоћ допринесу сами у чему год буду могли, да се по правди и они подигну на степен напредка и културе, као и остали дијелови наше Отаџбине, којима природа даје исте увјете за живот.

(Наставиће се)

su oko 80 kgr. korala, dok mi znamo da je kod nas obično svaka barka lovila kroz sezonu od 80 do 90 i 100 kg korala. Na povratku s lova, koji se desio mjesec dana prije svršetka sezone, ribari su vratili ostatak hrane. Mjesto da dopune iscrpljene zalihe pa da produže još mjesec dana, i baš najbolji mjesec u sezoni, uprava je porazdjelila hranu ribarima, uz naknadu. Međutim je upravitelj g. Antonja Jerko odmah sutradan otišao da lovi ribu za svoj račun.

2 Zadruga je primala pomoć od Ministarstva trgovine i industrije, od Pomorske vlade, od Zadrugnog saveza, od Banovine, pa čak i od Nj. V. Kralja — sve je to išlo za unapređenje lova korala i spužava, međutim od postanka Zadruga spužve su se lovile samo prve godine, a druge samo 22 dana. Kad su zadrugari, odnosno uprava bivali pitani, zašto ne idu u lov na spužve, odgovarali su da nemaju novaca. Međutim su ribari, isti zadrugari, privatnim putem išli u lov na spužve i zaduživali se uz skupe kamate, za opremu svoga lova.

3 Pri isplati ribarima njihova dijela, na početku godine, javio se g. potpredsjednik Josip Koka sa svojom knjigom privatnih dugova i naplaćivao svoja privatna potraživanja.

4 Ova uprava, sastavljena pretežno od neribara, tražila je 100.000 (stohiljada) dinara beskamatnog zajma za zidanje Zadrugnog doma. Došao je revizor Zadr. saveza g. Donadini i pronašao da je to uradila Uprava na svoju ruku bez odobrenja skupštine, pa je naredio da se sazove skupština koja će u stvari odlučiti. Na skupštini se utvrdilo, kako je u početku bilo govora o beskamatnom zajmu, ali ne za zidanje doma, već za unapređenje lova. Međutim kad je zadruga i nekoliko navrata i sa raznih strana primila pomoć do preko 200.000 (dvjestohiljada) din., a od 20-25.000 zaradila na lovu, prestalo se više govoriti o beskamatnom zajmu, a pogotovo o zajmu za zidanje doma, čemu je svaki ribar bio protivan.

5 Pretsjednik je tri puta davao ostavku, ali su ga neribari na razne načine uspijevali nagovoriti da ostane, samo da im figurira kao ribar, dok je glavnu riječ u zadrugi vodio i vodi potpredsjednik, koji je zidar. Zbog te figure pretsjednik otišao je ove godine u lov, ali se zadržao samo mjesec dana, pa se vratio da se bavi svojim lovom.

6 Ja kao potpredsjednik Nadzornog odbora i ujedno poslovođa, pa i član obrambenog suda, dakle kao lice odgovorno za rad zaruge, nisam se sa takim radom slagao, pa me je zato uprava izbacila sasvim iz zadruga, o čemu, naravno, ima da konačno riješi skupština.

Zbog svega ovoga i drugih nedaća koje smetaju radu i uspjehu naše zadruga, ja molim nadzorne vlasti da provjere moje navode, da malo dublje i ozbiljnije zavire u rad zadruga pa da joj pomognu da se od nedaća izliječi, jer ovako kakva je, ona promašuje svoj cilj, ne koristeći ni poslu za koji je osnovana, ni ribarima koji su je osnovali.

Zlari, 30 VIII 1934.

Bene Šarč

Požurite s pretplatom za 1934 godinu, jer će vam biti teško kad se dvije godine sustignu. Sramota se obilježiti i upustiti ovako jeftin list. Niko se ne može pravdati da nema čime da plati, jer mi od siromaha ne tražimo odjedanput.

Питања и одговори

Питање:

Прозивач сам вина (виноградар), а истодобно и точилац пића на мало и ситно (гостионичар). Преко цијеле године трошим властито вино, и то дјеломично за потрошак куће и радника, а дјеломично точећи га на ситно. Јесам ли дужан да платим бановинску трошарину на тако потрошено властито вино, па и на оно које потрошим у кући и за раднике?

Одговор:
(Свршетак)

Чл. 29 Плаћена трошарина вратиће се још и онда, ако се ракија или вино са плаћеном трошарином услед непредвиђеног и неотклоњивог случаја уништи.

Ову околност мора утврдити контролна власт.

Чл. 30 Исто тако има се плаћена трошарина на вино урачунати у трошарину на ракију, ако се од таковог вина пронађе ракија.

Чл. 31 Молбе за повраћај трошарине подносе се, без таксе, оној власти код које је трошарина плаћена, односно која је званично робу отпремила ради извоза. Рјешење доноси надлежна Банска управа.

Противу рјешења Банске управе има мјеста жалби Министарству финансија у року од 15 дана од дана пријема рјешења, не рачунајући дан пријема у овај рок, а противу рјешења Министра финансија има мјеста тужби Државном Савјету по Закону о Државном савјету и управним судовима.

Чл. 34 Код годишњег обрачуна у подручјима точилаца пића на велико дозвољава се, без икаквих последица, губитак у ракију до 3 посто, а губитак у вино до 5 посто годишње. Преко ових губитака точилац пића има одмах положити редовну трошарину, а ако губици пређу код ракије 5 посто, а код вина 10 посто, повешће се кривични поступак.

Исти губитак признаће се и точиоцима пића на ситно на ону ракију и вино, које су набавили непосредно од прозивача, и унијели у свој подрум. Губитак у овоме случају обрачунава се и признаје приликом стављања славине на суд са вином и ракијом.

Чл. 35 Ако цензура утврди да точилац пића на ситно или на велико побијешци или по кривци има да доплати извјесни износ на име трошарине због погрешног обрачуна од стране контролног органа приликом плаћања трошарине, издаће се о томе цензурни налаз, који је у исто вријеме и налог за плаћање тог износа. Но ако је од дана када је по налазу контролних органа требало платити трошарину прошло двије године право на накнадну наплату вастарјева.

Окружница Банске управе Приморске бановине у Сплиту од 13 јуна 1934 VIII Број 16061 даје о бановинској трошарини на вино и ракију сљедећа упутства:

1) Вино и ракија што се извозе из подручја Приморске бановине у подручју других бановина, не подлеже плаћању бановинске трошарине у овој бановини, ако се извоз докаже редовним уредовним исправама. Ако је на вино и ракију, што се извозе у другу бановину, већ била плаћена трошарина у овој бановини, уплаћени износ неће се вратити занимаој странци, већ ће бановине међусобно обрачунати.

Ако се пак вино и ракија, на које је већ плаћена бан. трошарина, буду извозили у подручја оних бановина, које нијесу увеле бан. трошарину на вино и ракију, уплаћени износ вратиће се по молби изравно занимаој странци.

Исто тако вратиће се уплаћени износ трошарине када се вино или ракија извозе у извозство, и извоз докаже увјерењем надлежне царинарице.

2) Према чл. 6 Уредбе о новој бан. трошарини прозивачи вина и ракије не плаћају бановинску трошарину, изувек ако су истовремено и точиоци пића на ситно или на велико.

Продаја вина сопственог производа и са сопственог земљишта за ограничено вријеме по дозволама надлежних власти сматра се точењем пића на ситно, и подлежи плаћању бановинске трошарине.

3) На једно те исто вино или ракију бановинска трошарина плаћа се на читавом подручју Приморске бановине само једанпут.

6) Ако је поједини точилац истодобно такођер прозивач онда за наплату трошарине долазе у обзир само оне количине вина и ракије, које су одређене за про-

дају у локалу за точење на ситно, док се остало вино и ракија имају држати у евиденцији.

Са том преосталом залихом вина и ракије може точилац на ситно као и сваки други прозивач слободно располагати, само је дужан надлежноме одјелу финансијске контроле пријавити свако отуђење. Такви точиоци могу слободно трошити вино и ракију без плаћања трошарине за све своје кућне потребе, у количинама сразмјерним тим потребама.

8) Прозивач може изравно отпремити било куда вино у ракију властитог производа без плаћања бановинске трошарине. У тим случајевима примјењиваће се прописи § 79 правилника о бановинским даубинама за године 1934-35 као и за сваку трошаринску робу, на коју још је плаћена прописана бановинска трошарина. Вино и ракију сопственог производа ако прозивачи преносе из мјеста производње у мјесто становања за кућну потребу, не подлежи бановинској трошарини.

На доказ да вино или ракија потјечу из властитих винограда служиће увјерење одјелка фин. контроле у мјесту производње.

Ово ослобођење не важи за оне виноградаре који су истодобно и точиоци пића на велико, на ситно или који врше продају пића у затвореним флашама.

10) Када прозивач продаје вино и ракију сопственог производа и са сопственог земљишта лицу које није ни точилац на ситно ни на велико (изузев случај наведен под 2), бановинску трошарину има да плати купац (консумент).

14) Вино за које се утврди да је покварено и неупотребиво за пиће не подлежи плаћању бановинске трошарине.

Исто тако не подлежи плаћању бановинске трошарине такзована беванда која се добија додатком воде на већ одјеђени вински дроп.

Из ових прописа јасно је да прозивач вина, који је истовремено и точилац пића на ситно, мора да плати бановинску трошарину на вино које је одређено за продају у локалу за точење на ситно, док сви осталу залиху може слободно да потроши за своје кућне потребе ако та залиха претставља количину сразмјерну тим потребама, или иначе с њом слободно располагати, само што је тада дужан да свако евентуално отуђење те залихе или њеног дијела пријави надлежном одјелу финансијске контроле. Друго је питање да ли се та остала залиха може смјестити у истоме подруму у коме је смјештено вино одређено за продају у локалу за точење на ситно. То ће зависити од финансијских органа, који ту осталу залиху морају увијек држати у евиденцији. Начелно би вино одређено за продају у локалу за точење на ситно морало бити одјеђено од остале залихе вина, т. ј. смјештено у посебни подрум.

Олакшце душницима Privileg. agr. banke i Hipotekarne banke

Управни одбори Privilegovane agrarne banke i Hipotekarne banke učinili su olakšice svojim dužnicima.

Kod Agrarne banke za zajmove izdate zemljoradnicima utvrđena kamatna stopa od 7 posto, te su rokovi zadružnih zajmova produženi za daljnih 6 godina. Istodobno je banka produžila i rokove hipotekarnih zajmova od 5 i 10 na 15 godina, a one zaključene za 15 godina na 20 godina.

I Hipotekarna banka je isto tako učinila ustupke u kamatnoj stopi i u rokovima isplate. Kamatnjak je snižen od 8 na 7 posto, a rok isplate zajma produžen za daljnih 6 godina. Banka je također učinila olakšice svojim dužnicima, koji su zaostali u plaćanju rata. Ovak dug od zaostalih rata pribija se dugujućoj glavnici, ako ta suma od zaostalih rata ne iznosi preko 20 posto cijelog duga. To znači, da ako je dug za ostale rate ispod 20.000 din., a dugovalo se je u početku 100.000 din., da se rate pribijaju dugu i da taj zaostatok ne treba odmah isplatiti, već u novim ratama, koje će sada biti razmjerno povećane za otpadajuće zaostatke. Za mjenične hipotekarne zajmove produžen je rok otplate na 10 godina.

Produženje roka otplate i kapitaliziranje dužnih rata je u ovoj krizi jedno olakšanje u toliko, u koliko su u prvom slučaju utanačene rate srazmjerno manje, a u drugom slučaju smanjena teška briga onih koji su zaostatke dugovali, kako da novac nađu u ovim vrlo teškim kreditnim prilikama.

Mnogi su pri isplati rata bili već za par godina u zaostatku, pa je banka forsirala isplatu i bilo bi u mnogim slučajevima radi ovih zaostataka došlo do prisilne prodaje hipoteciranih objekata. Kako su prilike u mnogim našim mjestima, što se tiče gotovine, upravo očajne, teško bi bilo naći kupca i za ostatak bančinog potraživanja, pa bi kuća pripala banci. Mal posfotak kuća bi se otkupio od privatnika i kad bi postepeno pošlo sve na dražbu što je kod Hipotekarne banke zaduženo.

Svega po malo

Siromašni radnik iz Smedereva — Mihajlo Šefer naslijedio je sedamnaest miliona dinara, od svoje rođake koja je umrla u Americi i nije ostavila nasljednika.

Prirast stanovništva na zemlji — Po podacima in-te nacionalne statistike svake godine na čitavoj zemlji stanovništvo se umnožilo sa prosečno n k h 30 miliona ljudi. Prema tome u šest stoljeća stanovništvo će se na zemlji podvostručiti. Otale izviru brojni teški problemi, problemi gospodarske a naročito političke naravi.

Veličana Rusije — Velika nizina, na kojoj se više zastava Sovjetske Rusije, 40 puta je veća od Francuske, 160 puta je veća od Engleske, dva puta velika kao čitava Evropa, a iznosi jednu sedmu od površine čitavog svijeta.

Rađanje i smrtnost u našoj zemlji. Broj rađanja u našoj zemlji veći je nego u drugim zemljama. On se penje čak i na 49 na 1000 (na pr. u B. sni u 1927 godini), a najmanji je 23,4 na 1000 (u Južnoj Srbiji u 1922 god.) Od ovog naroda nema velike koristi, jer je i smrtnost u nas vrlo visoka i iznosi 19-24 na hiljadu stanovnika.

U nas je naročito velika smrtnost odročadi i male djece. Odojčadi umre 2-3 puta više nego u drugim državama, a male djece 3-4 puta.

Od 100 živorođene muške djece, doživjelo je u razmaku god na od 1901 do 1905 21 godinu svega 64,76 posto, dakle više od polovine je pomrlo. Od broja koji je doživjelo 21 godinu bilo je sposobno za vojsku 44,72, dakle skoro polovina podmlatka je nesposobna za vojsku, pa prema tome djelomično i za privredvanje.

Izgubljeno života u svjetskom ratu Evropa je za vrijeme rata izgubila 35.000.000 ljudi u stanovništvu, i to: palih u ratu 9.829.000, manje rođeno zbog ratova 20.250.000, gubitci usljed povećanja smrtnosti 5.301.000.

Sama Srbija u ratu u palim 690.000, usljed smanjenog broja porođaja 320.000, usljed povećanja smrtnosti 640.000, Ukupno 1.650.000.

КЊИГЕ И ЧАСОПИСИ

„Збор“, часопис за друштвена, политичка и привредна питања данашњице. — Први број овог часописа изашао је 25 августа, у Београду. Уређује га одбор, а власник му је г. Др. Богољуб Константиновић, нама познати радник на пољу социјалне хигијене и здравственог надзора. Програматски чланак, из кога се види правац листа, као и сви остали написи првог броја обећавају да ће с овим часописом бити испуњена једна осјетна правнина у нашој журналистици. — Садржај ћемо доијети у идућем броју. — Лист излази сваког 25 у мјесцу. Преплата 60 дин. годишње. Адреса: „Збор“ — Београд, Престолонаследников трг 1-111/8.

Представник власника „Привредно-културне матице за Сјев. Далмачју“ : Pavle Zelič
Stampa Nove Stamparije — Šibenik
Представник Nikole Čikar.